

Motion till riksdagen

1987/88:Ub567

av Gustav Persson m. fl. (s)

om översyn av förfarandet vid tillsättning av professorer m. fl. tjänster vid universitet och högskolor

Tillsättning av tjänster med anknytning till forskning och utbildning vid universitet och högskolor har ofta varit föremål för diskussion.

Med tanke på den snabba expansion som skett på forsknings- och utbildningsområdet är det av stor betydelse att tjänstetillsättningar inom denna samhällssektor – liksom i samhället i övrigt – blir föremål för granskning och reformering.

Forskning och forskningens organisation blir i det moderna samhället allt viktigare frågor. Vad som kommer ut av forskningen i form av nya kunskaper förändrar livsbetingelserna för alla människor. Detta leder också till att utseende av de personer som skall leda dessa arbetsuppgifter får allt större betydelse.

Vi vet också att forskarsamhällets åldersstruktur i vårt land är sådan att redan på 1990-talet kommer en stor del av forskarkåren att vara utbytt. Det innebär med andra ord en mycket stor omsättning med många nya tillsättningar av forskartjänster.

Mot bakgrund av det sagda är det av vikt att tillsättningsförfarandet ses över. En sådan översyn aviserar också utbildningsministern i årets budgetproposition.

I det arbetet bör särskilt beaktas

- rättssäkerhetsfrågorna
- behovet av ökad insyn i tillsättningsförfarandet
- fastare regler för utseende av sakkunniga
- de sakkunnigas arbetsformer
- ämnesbeskrivningarna vid ledigförklarandet
- beaktandet av jämställdhetsfrågorna
- åtgärder som skapar garantier att gällande förordningar efterlevs
- åtgärder för att krympa tidsåtgången vid tillsättningen

Kvinnor har ofta svårt att hävda sig i det mansdominerade forskarsamhället, vilket helt naturligt också påverkar deras möjligheter att få tjänster på högre nivåer.

Kvinnornas andel av forskartjänsterna är ju på de flesta områden mycket låg. Av alla professorer är ca 3 % kvinnor, 10 % docenter och 12–14 % forskarasistenter eller övriga forskartjänster. När det gäller universitetslektorat är kvinnoandelen något högre.

De här anförda procenttalen för kvinnorna har i några avseenden ökat

under de senaste åren, men ojämlikheten är fortfarande skrämmande stor om man samtidigt jämför med kvinnornas stora andel på grundutbildningsnivå inom universitet och högskolor.

En ökad andel kvinnor i forskningen skulle kunna – precis som på andra områden i samhället – medföra att forskningen i vissa fall ändrade inriktning och uppläggning.

”Fler kvinnor i forskarkarriären skulle kunna ge nya tillskott till vår kunskap om samhället och människan. Likväl som jämställdhet i fråga om makt kan antas leda till andra politiska prioriteringar än manssamhället, kan det förväntas att jämställdhet inom forskningen kan berika vår kunskap på vissa områden med resultat ur hittills obeaktade synpunkter.” (Ur SACO:s forskningspolitiska program 1981.)

Behovet av översyn av tillsättningsförfarandet är mot denna bakgrund särskilt angeläget för att åstadkomma en mera rättvis fördelning mellan kvinnor och män.

Här gäller inte bara osäkerheten hur jämställdhetslagen skall beaktas. Även övrig handläggning såsom utseende av sakkunniga, hur dessa arbetar, hur de följer ämnesbedömning av de sökande, redovisning av de sökandes svaga resp. starka sidor, om man förbigår väsentliga fakta hos de sökande etc. bör studeras.

Av vikt är vidare att alla sökande bedöms utifrån samma kriterier, vilket klart måste framgå av de sakkunnigas utlåtande. Avsikten med att ha flera sakkunniga är att få en mer allsidig bedömning som bör framgå av deras olika yttranden.

Med den praxis som för närvarande råder i tillsättningsproceduren förväntas av den som kommer i första förslagsrummet att han/hon skall försvara sig mot de övriga medsökande som överklagar. En bättre ordning är att *de sakkunniga* – som gjort bedömningarna – skall försvara sina ståndpunkter. Självklart bör de sökande – om de så önskar – ges tillfälle att inkomma med yttrande.

Vid ett sådant förfarande ställs det krav på att varje sakkunnig skall stå för sin egen bedömning. En annan effekt av detta skulle förmodligen bli ett starkare krav att ta fram kvalitéerna hos de sökande och mindre krav på att ”skriva upp” vissa sökanden och ”skriva ner” andra.

Av stor vikt är också att varje sökande, så långt det är möjligt, vid ett nytt ansökningstillfälle bedöms av nya sakkunniga för att undvika att gamla yttranden tas fram och används på nytt i något omarbetat skick.

Sakkunniga från hemmafakulteten eller den egna institutionen bör så långt som möjligt undvikas. Vidare bör eftersträvas att – om kvinnor är sökande – utse sakkunniga så att någon är kvinna.

En annan oklar fråga är hur den pedagogiska skickligheten skall bedömas. Det är alltid lättare att värdera skriftligt arbete och synliga produkter än andra pedagogiska insatser. Därför är också viktigt att i samband med översynen utveckla bättre metoder för bedömning av pedagogiska meriter.

Hemställan

Mot. 1987/88

Ub567

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av tillsättningsförfarandet av professorer, forskningstjänster och högre utbildningstjänster vid universitet och högskolor.

Stockholm den 21 januari 1988

Gustav Persson (s)

Arne Gadd (s)

Ingrid Andersson (s)

Gunnar Thollander (s)

Mats O Karlsson (s)